

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse instituut
Õiguse ajaloo õppetool

Janeli Mänd

Vera Poska-Grünthal – Eesti esimesi naisjuriste

Uurimistöö I

Juhendaja
PhD Merike Ristikivi

Tartu
2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Vera Poska-Grünthali elu ja ühiskondlik tegevus	5
1.1. Elulugu	5
1.2. Ühiskondlik tegevus	7
1.3. Vera Poska-Grünthal kirjaniku ja toimetajana	10
2. Vera Poska-Grünthal juristi ja õigusteadlasena	12
2.1. Töö tegevjuristina	12
2.1.1. Tallinna linna õigusteadlikus büroos	12
2.1.2. Perekonnaõiguse eelnõu koostamine	13
2.1.3. Rahvusvahelise naisjuristide ühingu asutamine	16
2.2. Teadustöö	17
2.2.1. Magistrikraadi omandamine	17
2.2.2. Doktoriõpingud	19
2.2.3. Õppejõuna Tartu Ülikoolis	22
2.2.4. Teisi teadustöid	23
Kokkuvõte	24
Ingliskeelne resümee	26
Kasutatud kirjandus	28
Kasutatud õigusaktid	30
Lisa 1. Pildimaterjal	31

Sissejuhatus

Legendi kohaselt olevat naine advokaadina tegutsenud juba muistses Roomas. Siis aga olevat naine nimega Afrania oma väljaastumistega kohtunikke niivõrd vihastanud, et kogu naissoole keelati sellest ajast advokaadiamet. Ka Justianuse koodeks keelas naiste advokaadina töötamise.¹ Maailma üheks esimeseks naisjuristikks peetakse siiski Inglismaalt pärit Margaret Brenti, kes tegutses Ameerikas 17. sajandi esimesel poolel.²

Sissepääs ülikooli avanes naistele alles 19. sajandi lõpu poole – üldiselt oli arstiteaduskond üks esimesi, kus naised said võimaluse õppimiseks.³ USA-s võeti esimesed naised õigusteaduskonda vastu 19. sajandi teises pooles, Suurbritannias 1873. aastal ja Itaalias 1876. aastal. Eesti naaberriigis Soomes võimaldati naistel õigusteaduskonnas õppida alates 1887. aastast, samas kui Hollandis, Poolas, Norras ja Rootsis avanes naistele see võimalus 1915. aastal.⁴

Võimalus Tartu Ülikoolis õppida avanes naisüliõpilastele alles ligikaudu sajand tagasi – naised said võimaluse loenguid külastada alles 1906/07. õppeaastal enne kui see 1908. aastal taas keelati.⁵ Siiski lubati senistel naisvabakuulajatel oma õpingud lõpuni viia.⁶ Eestlannade hulgas oli hinnatuimaks erialalaks arstiteadus, teisel kohal õigusteadus. Enamik kõrgharidust omandavatest eestlannadest õppis siiski välismaal – esimesed andmed on pärit Peterburi Eesti Üliõpilaste Seltsi 1913. aastal korraldatud uuringust, mille kohaselt moodustasid eestlastest naisüliõpilased 10,4% välismaal õppivate tudengite koguarvust.⁷

Täisõiguslike üliõpilastena lubas naiste vastuvõttu ülikoolidesse keisri korraldus alles 17. augustist 1915. aastast, mis ei tähendanud siiski nende kohest immatrikuleerimist – alles 1917. aasta sügissemestril toimunud immatrikuleerimisega kanti esimesed täieõiguslikud

1 Poska-Grünthal, V. Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts 1936, lk 47.

2 Martin, S. E., Jurik, N. C. Doing Justice, Doing Gender. Women in Legal and Criminal Justice Occupations. SAGE Publications 2007, lk 108.

3 Albisetti, J. C. 2000. Portia Ante Portas: Women and the Legal Profession in Europe, ca. 1870-1925. Journal of Social History 33:4: 825-857, lk 825-826.

4 Schultz, U., Shaw, G. Women in the World's Legal Professions. Oxford-Portland, Oregon: Hart Publishing 2002.

5 Seeman, S. Esimeste naisüliõpilaste õppimistingimustest Tartu Ülikoolis. Üliõpilasleht (1927) nr. 5, lk 95-96.

6 Tamul, S. Naisüliõpilased Tartu ülikooli üliõpilaskonnas 1905-1918. Viva academica, vita feminea: artiklite kogumik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 1999, lk 103.

7 Olev-Miller, A. Arvusid eesti naisüliõpilasist ülikoolis ja üliõpilaskonnas. Üliõpilasleht (1927) nr. 5, lk 83.

naisüliõpilased suurde matrikliraamatusse.⁸ Eesti soost naisüliõpilased moodustasid Tartu Ülikooli naisüliõpilaskonnast 1915.-1918. aastal 16%.⁹

Tartu Ülikooli 2011. aasta aastaaruandest¹⁰ selgub, et 2011. aastal oli naisüliõpilaste osakaal päevases õppes 64,1% ja avatud ülikooli õppes 75,9%, seega vaevalt sajang hiljem moodustavad naised Tartu Ülikooli üliõpilaskonnast valdava enamuse.

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on käsitleda Eesti ühe esimese naisjuristi Vera Poska-Grünthali elu, keskendudes sealjuures eelkõige just tema õiguslastele saavutustele. Autor valis antud teema, kuna Vera Poska-Grünthalil on Eesti õigusmaastikul väga oluline roll – ta oli esimene Tartu Ülikooli õigusteaduskonna magistrakraadi omandanud naine, lisaks sellele ka esimene naisõppejõud Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas. Vera Poska-Grünthali elust ja tegemistest on küll ilmunud mitmeid artikleid¹¹, lisaks on ta ka kirjutanud kolm mälestusraamatut¹², kuid tema tähtsus Eesti õigusmaastikul on autori arvates jäänud rõhutamata.

Antud uurimistöö põhineb peamiselt Vera Poska-Grünthali kirjutatud teadustöödel, tema isiklikel meenutustel ja temast kirjutatud artiklidel. Uurimistöö on jaotatud kaheks suureks alateemaks – esimeses osas käsitleb autor põgusalt tema elulugu ja tegevust ühiskondlikus sfääris. Teine osa on pühendatud tema õiguslastele tööle – nii tegevusele praktiseeriva juristi kui ka õigusteadlasena.

8 Tamul, S. Naisüliõpilased Tartu ülikooli üliõpilaskonnas 1905-1918 (viide 6), lk 114-115.

9 Samas, lk 118.

10 2012. aasta aruannet ei ole seisuga 08.04.2013 veel avalikustatud, 2011. aasta aruanne internetis kättesaadav aadressil http://www.ut.ee/sites/default/files/www_ut/ulikoolist/aastaaruanne2011.pdf (seisuga 08.04.2013).

11 Ilson, K. Vera Poska-Grünthal – Eesti esimesi naisõiguslasi (viide 22); Kaup, J. Eluõigus eeldab võitlemist (viide 16); Lemberg, A. Kaks mälestuskildu Vera Poska-Grünthalist (viide 54).

12 Vt lähemalt peatükist: 1.3. Vera Poska-Grünthal kirjaniku ja toimetajana.

1. Vera Poska-Grünthali elu ja ühiskondlik tegevus

1.1. Elulugu

Vera Poska sündis 25. märtsil 1898. aastal Tallinnas Constance Poska (neiupõlvenimega Ekström; 1876-1922) ja Eesti riigimehe Jaan Poska (1866-1920) perekonda (vt lisa 1.1.).¹³ Isa positsioon andis Verale paljude eakaaslastega võrreldes parema stardipositsiooni nii hariduskui ka ühiskondlikus elus.

Hariduse omandas Vera Poska Tallinna Tütarlaste Gümnaasiumis, kuhu ta astus alles viiendasse klassi, kuna tegi vanemate soovikohaselt kogu algkooli läbi kodukooliõpetaja abil.¹⁴ Otsus juristiksi õppima minna sündis Verale 15-aastaselt, nagu võib lugeda tema päevaraamatust, ning juba selles vanuses võis täheldada, et temas on rohkem protestivaimu kui paljudes eakaaslastes: "Ise tahan astuda õigusteaduskonda, olgugi et naistel veel õigusi pole juristina töötamiseks. Isa aga väidab, et siis kui lõpetan, on naistel õigused käes. Lugesin ajakirjast "Probuzhdenie", et naisjuristid pole soovitatavad, sest nad võivad oma võluva välimusega mõjustada kohut! Milline lollus!"¹⁵ Kooli lõpetas ta kuldaurahaga 16-aastasena, kuid nooruse tõttu lasksid vanemad tal veel ühe aasta pedagoogikutse saavutamiseks õppida (vt lisa 1.2.).¹⁶ 1915. aasta sügisel alustas ta juurastuudiumiga Peterburi kõrgematel naiskursustel.¹⁷ 1917. aasta sügisel oli Vera sunnitud õpingud katkestama, kuna perekonnal puudus raha pidada kaht last kodust kaugel, ka Xenia õppis Venemaal (arstiteadust). Ülikoolitööst oli ta eemal olnud kaks semestrit (1917-1918) enne, kui sai vanematelt loa sõita Tartu ülikooli evakueerimiseks määratud rongiga Voronežhi Kesk-Venemaal, et jätkata õpinguid Voroneži ülikoolis.¹⁸ Rahapuuduse tõttu oli ta aga sunnitud pöörduma tööbörsile, kust sai tööd statistikuna ning õppimine jäi ajapuuduse tõttu kõrvale.¹⁹ Kuna õpingute jätkamiseks polnud aega ja süda valutas lähedaste pärast, otsustas ta 1919. aasta algul Eestisse tagasi sõita.²⁰

13 Poskadel sündis kokku üheksa last, kuus tüdrukut ja kolm poissi: Xenia (1896-1964), Vera (1898-1986), Tatjana (1900-1988), Jaan (1902-1941), Georg (1904-1906), Anna (1905-1986), Helene (1907-1939), Niina (1913-1953) ja Jüri (1919-1974).

14 Poska-Grünthal, V. Jaan Poska tütar jutustab: mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus. Toronto: Orto 1969, lk 18.

15 Samas, lk 27.

16 Kaup, J. Eluõigus eeldab võitlemist. Triinu (1986) nr. 132, lk 25.

17 Tamul, S. Eestlannade õpingutest Venemaa kõrgkoolides. Viva academica, vita feminea: artiklite kogumik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 1999, lk 194.

18 Poska-Grünthal, V. Jaan Poska tütar jutustab (viide 14), lk 62.

19 Samas, lk 65.

20 Samas, lk 72.

Sama aasta septembris abiellus Vera Poska Timotheus Grünthaliga – temast sai Vera Poska-Grünthal (vt lisa 1.3.).²¹ Abiellunutel sündis kokku kolm tütart ja kaks poega: Konstantsia (1920-2005), Svetlana (1922-1926), Ivar (1924-1996), Vera (sünd. 1925) ja Timotheus jr (1930-2008).²² Noor pere kolis elama Kuressaarde, kus Vera Poska-Grünthal töötas lühikest aega Saaremaa ühisgümnaasiumis kantseleiametniku ja õpetajana.²³ 1920. aastal kolis pere peamiselt naise soovil Tartusse, kuna nii tema kui ka abikaasa soovisid jätkata oma pooleli jäänud juuraõpinguid Tartu Ülikoolis.²⁴ Kuna Vera Poska-Grünthal oli lõpetanud naisgümnaasiumi, siis puudusid tema gümnaasiumi lõputunnistusel hinded matemaatikas ning temalt nõuti täienduseksameid kõikides matemaatilistel teadmistel põhinevatel ainetes. Hiljem on ta öelnud, et selline ülekohus naisgümnaasiumi lõpetanute suhtes andis talle esimese tõuke tegutsemaks naiste õiguste huvides.²⁵ Tartusse asudes jätkas ta esialgu ka oma tegevust EÜS-is "Põhjala", kuid jäi aja jooksul kõrvale kuna talle ei meeldinud see, et naisüliõpilasi ei tahetud enam noorliikmeiks võtta. Pärast Rootsi põgenemist 1944. aastal astus ta uuesti liikmeks.²⁶ Oma ülikoolidiplomi sai Vera Poska-Grünthal 1925. aastal kirjutades lõputöö teemal "Noorte sotsiaalõiguslik kaitse".²⁷

1926. aasta kevadel suri abielupaari tütar Svetlana tuberkuloosesse ajupõletikku, millesse oli nakatunud ka Timotheus Grünthal, kes sõitis pärast tütre matuseid Soome sanatooriumisse tervenema.²⁸ Vera Poska-Grünthal asus elama Tallinnasse, kus leidis tööd Tallinna linna õigusteaduslikus büroos.²⁹ Aastatel 1927-1929 töötas ta Tallinnas ka vandeadvokaat Peeter Ruubeli³⁰ abina.³¹

1929. aastal oli perekond sunnitud kolima tagasi Tartusse, kuna Timotheus Grünthal valiti riigikohtunikuks. Vera Poska-Grünthal alustas oma tööd seal – koos Olinde Julia Ilusaga³² löid

21 de Haan, F., Daskalova, K., Loutfi, A. A biographical dictionary of woman's movements and feminisms Central, Eastern and South Eastern Europe, 19th and 20th Century. Ceu Press 2008, lk 450.

22 Ilson, K. Vera Poska-Grünthal – Eesti esimesi naisõiguslasi. Rahvuslik Kontakt (2010) nr 1, lk 27-29.

23 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis 1919-1944. Stockholm: Linkoln Blöm 1975, lk 14.

24 Samas, lk 24.

25 Poska-Grünthal, V. Elu jätkub võõrsil. Toronto: Estoprint 1985, lk 167-158.

26 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 47-48.

27 Poska-Grünthal, V. Noorte sotsiaalõiguslik kaitse: diplomitöö. Tartu 1925.

28 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 60.

29 Ilson, K. (viide 22), lk 28.

30 Eesti vandeadvokaat, sünd 1885, surmaaeg ei ole teada (allikas: Vahtre, L. Eesti Advokatuuri ajalugu (viide 34), lk 342).

31 Lindström, L. Album Academicum Universitatis Tartuensis, 1918-1944. 2 = The directory of the student body of the Tartu University in 1918-1944. 2, Tartu Ülikooli 1919-1929 immatrikuleeritud üliõpilased, matriklinumbriid 1-10191. Tartu 1994, lk 197.

32 Eesti esimesi naisadvokaate, elas 1900-1988 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 241).

nad Rüütli tänavale, Jaani kiriku lähedusse väikese vastuvõturuumi õigusabi osutamiseks.³³ Vandeadvokaadiks ehk Eesti Advokatuuri täieõiguslikuks liikmeks sai Vera Poska-Grünthal 1935. aastal.³⁴ 1940. aastal asus ta tööle Sotsiaalõigusliku büroo juhatajana Tartu linna Lastenõuandlas.³⁵

Eesti okupeerimise tõttu põgenes perekond 1944. aastal Rootsi.³⁶ Rootsi jõudes sai ta tööd Stockholmi ülikooli arhiivis, hiljem töötas ta statistikabüroos. 1949. aasta kevadel sõitis Vera Poska-Grünthal New York'i, et võtta osa 23.-30. aprillini toimunud Ülemaailmse Eesti Ühingu kongressist.³⁷ Tema osalusel loodi Ülemaailmse Eesti Ühingu juurde naisselts. Rootsi naasis ta 1950. aastal.³⁸

29. mail 1955. aastal suri Timotheus Grünthal, misjärel Vera Poska-Grünthal oma tütre kutsel 1957. aasta sügisel masinakirjutaja koha üles ütles ja Kanadasse kolis. Kanadast naasis ta Rootsi 1960. aastal.³⁹ Vera Poska-Grünthal suri Stockholmis 29. jaanuaril 1986. aastal.⁴⁰

1.2. Ühiskondlik tegevus

Mai Raud-Pähn⁴¹ on Vera Poska-Grünthali iseloomustanud järgmiselt: “Veral oli alati kümme asja teoskil. Ta oli initsiatiivikas ja väga laiahaardeline inimene.”⁴² Lisaks tööle juristi ja õigusteadlasena, oli tema panus märkimisväärne ka ühiskondlikus töös, kus tal avanes tihti võimalus ka oma õiguslaseid teadmisi rakendada, mistõttu väärub tema tegevus ka selles valdkonnas ülevaatlikku tutvustamist.

33 Postimees, 19.10.1930, nr 284, lk 7. (Tartu teated.) (internetis kättesaadav andmebaasist Eesti ajakirjanduse analüütiline bibliograafia: <http://www2.kirmus.ee/biblioserver/index2.php> (seisuga 08.04.2013)).

34 Vahtre, L. Eesti Advokatuuri ajalugu 1919-1994. Tallinn: Ilo 2005, lk 325.

35 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 150.

36 TLÜAR-i (Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu) väliseesti isikulooline andmebaas, internetis kättesaadav aadressil <http://isik.tlulib.ee/index.php?id=1867> (seisuga 08.04.2013)).

37 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 113.

38 Samas, lk 122.

39 Samas, lk 160.

40 de Haan, F., Daskalova, K., Loutfi, A. (viide 21), lk 453.

41 Eesti kunstiajaloolane, ajakirjanik ja ühiskonnategelane, sündinud 1920 (allikas: TLÜAR-i väliseesti isikulooline andmebaas, internetis kättesaadav aadressil <http://isik.tlulib.ee/index.php?id=256> (seisuga 08.04.2013)).

42 Ilson, K. (viide 22), lk 32.

- Tartu Naisorganisatsioonide Lugemislauad

Vera Poska-Grünthal oli 1930. aastal loodud Tartu Naisorganisatsioonide Lugemislaua⁴³ asutaja ja esimene direktor. See oli uut tüüpi naisorganisatsioon – ühine lugemislauad neljale naisorganisatsioonile ja neljale naisüliõpilasorganisatsioonile. Sinna kuulusid: Tartu Naisselts, Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing, Noorte Naiste Kristlik Ühendus, Eesti Naisüliõpilaste Selts, Eesti Naisüliõpilaste Selts Ilmatar, Eesti Naisüliõpilaste Korporatsioon Filiae Patrie ja Amicitia. Need kaheksa naisorganisatsiooni tellisid ühiselt naistajakirju välismaalt ning kord kuus toimus vestlusõhtu ühes seltsis. Sel moel said noored naisüliõpilased võimaluse tutvuda neist kogenumate ühiskondlikult aktiivsete naistega.⁴⁴

- Tartu Soroptimistide Ühing

Vera Poska-Grünthal oli 1931. aastal loodud Tartu Soroptimistide Ühingu⁴⁵ asutajaliige. Selle näol oli tegemist uut tüüpi naisorganisatsiooniga, soroptimismi idee propageerijaks Eestis oli prantsuse doktor Susanne Noel⁴⁶, kes külastas Tartut Prantsuse Instituudi külalisena. Tegu oli feministliku organisatsiooniga, mille idee seisnes selles, et iga liige esindab teatud kutseala, kus ta töötab. Koostöö erinevate kutsealade esindajate vahel laiendas liikmete silmaringi. Tartu Soroptimistide Ühing alustas tööd umbes kahekümne liikmega, Vera Poska-Grünthal oli esindatud naisjuristina.⁴⁷

- Ühingu "Kodu ja kool" asutamine

Vera Poska-Grünthal oli ka üks kolmest⁴⁸ ühingu „Kodu ja kool“ asutajaliikmest. Tegemist oli organisatsiooniga, mille sihiks oli koolinoorte probleemide lahendamisele kaasaaitamine. Kolme asutajat ühendas arusaam, et kaitstes laste ja noorte huvisid töötavad nad tuleviku kasuks ning et oleks vajalik eriline organisatsioon, kus saaks arutada ja töötada mitte ainult ühe kooli, vaid üldiselt noorsoo huvides. Ühingu tegevusega kerkisid esile kooliõpilaste mured, mis olid küll üldiselt teada, kuid koolilaste individuaalset olukorda ei oldud sinnani

43 1930. aastal loodud Eesti naisorganisatsioone ühendav organisatsioon.

44 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 119.

45 1931. aastal Tartus loodud organisatsioon, kus iga liige esindab kutseala, kus ta töötab.

46 Susanne Noel oli 1920. aastate keskpaiku soroptimismi maaletooja USAst Euroopasse ja organisatsiooni Euroopa föderatsiooni hilisem president.

47 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 119.

48 Teised asutajaliikmed olid Olga Paris ja Erna Räägi (allikas: samas, lk 109).

lähemalt uuritud.⁴⁹

- Tartu Emadekaitse Ühing

1938. aastal asutati Vera Poska-Grünthali initsiatiivil Tartu Emadekaitse Ühing⁵⁰. Emadekaitse Ühingu üheks praktiliseks eesmärgiks oli "Emade kodu" avamine emadele, kes ootasid last ja kel polnud ulualust ning töötada raseduse ajal ei saanud. Sihtasutuse "Eesti Lastekaitse" toetusel avati Tartus esimene selline "Emade kodu" 1939. aasta oktoobris.⁵¹

- Tartu Tütarlaste Internaadi avamine

1940. aastal avati Vera asutatud sihtasutuse "Õpilasinternaat Tartus" raames esimene Tartu tütarlaste internaat. Majanduslikult toetasid ettevõtmist nii Sotsiaal- kui ka Haridusministeerium. Esialgu tehti plaane ka poisslaste internaadi avamiseks, kuid see plaan ei teostunud.⁵²

Eestis elades oli Vera Poska-Grünthal tegev veel Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu⁵³ (mõnda aega tegutses ka esinaisena⁵⁴), Eugeenika Seltsi⁵⁵, Tartu Naisühingu ja Prantsuse Instituudi liikmena.

- Eesti Komitee Naissektiooni asutamine

1944. aasta novembris tehti Vera Poska-Grünthalile ettepanek organiseerida Rootsis Eesti Komitee⁵⁶ juurde Naisseksioon. Naisseksioon pidi hõlmama kõiki naisi, kes liikmeks soovisid astuda sõltumata nende elukutsest. Esimene koosolek toimus 1944. aasta detsembris.⁵⁷ Naisseksioon tegeles väga laia hulga naisi puudutavate probleemidega, näiteks töö muretsemine veel põgenikelaagrites olevatele naistele, kursuste korraldamine,

49 Samas, lk 108-110.

50 Tallinnas oli selleks ajaks Emadekaitse Ühing tegutsenud juba paar aastat, Vera Poska-Grünthal kuulus ka selle asutajate liikmete hulka.

51 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 116.

52 Samas, lk 113.

53 1926. aastal loodud kõrgharidusega naisi ühendav organisatsioon.

54 Lemberg, A. Kaks mälestuskildu Vera Poska-Grünthalist. Triinu (1986) nr. 133, lk 15.

55 1924. aastal loodud selts, eugeenika (ehk tõu parandamise teaduse) rajajaks on Francis Galton (1822-1922).

56 1943. aastal Rootsis eestlaste poolt loodud organisatsioon, mille algseks ülesandeks oli võidelda Eesti iseseisvuse taastamise eest.

57 Poska-Grünthal, V. Elu jätkub võõrsil (viide 25), lk 45.

nõuandekeskusena töötamine, abipakkide saatmine põgenikelaagritesse Prantsusmaal ja Saksamaal.⁵⁸

1.3. Vera Poska-Grünthal kirjaniku ja toimetajana

1930. aastal kuulutas Hans Männik⁵⁹ välja esimese eesti entsüklopeedia⁶⁰ ilmumise, mille tutvustamiseks saadeti välja trükileht, kus olid märgitud kõik kavatsatud osakonnad. Leides, et sealt puudub osakond, mis oleks hõlmanud naiste probleeme, kontakteerus Vera Poska-Grünthal Richard Adolf Kleisiga⁶¹, kes oli toimetuse kolleegiumi eesotsas. Läbirääkimiste tulemuseks oli, et Eesti Entsüklopeedia osakondade jaotust täiendati eriosaga, mis pidi käsitlema kõikvõimalikke naiste probleeme, Vera Poska-Grünthal nõustus Richard Kleisi ettepanekul seda osa toimetama.⁶²

1935. aastal ilmus tema esimene raamat pealkirjaga "Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust"⁶³, mis oli inspireeritud soovist selgitada naiste probleeme. Selle teose eesmärgiks oli tutvustada laiematele hulkadele eeskätt naistesse (seal hulgas nii üksikute kui ka organiseeritud naiste tegevusse) puutuvaid probleeme, kuna tolle ajani polnud Eestis ilmunud ühtki seda küsimust puudutavat ülevaadet.⁶⁴ Teoses vaadeldakse nii naiste olukorda läbi ajaloo (eelajaloolisel ajal, vanaajal ja keskajal) kui ka tolla aja naiste probleeme (psühholoogilisi, sotsioloogilisi ja õiguslikke) ja naisliikumise aluseid ning vorme.

1951. aasta alguses tegi Vera Poska-Grünthal Eesti Komitee Naisseksiooni juhatusele ettepaneku hakata välja andma naisteajakirja. Kuna ettepanek ei leidnud poolehoidu, lahkus ta Eesti Komitee Naisseksioonist ja otsustas ta ajakirja hakata välja andma omal käel.⁶⁵ 1952. aastal ilmus ajakirja Triinu⁶⁶ esimene number. Ajakiri käsitles peamiselt naisi huvitavaid

58 Ilson, K. (viide 22), lk 30.

59 Kirjastuse "Loodus" üks asutajaid ja tegevdirektor, sündinud 1892, surmaaeg teadmata (allikas: Eesti Entsüklopeedia (EE 12, 2003), internetis kättesaadav aadressil http://entsyklopeedia.ee/artikkel/m%C3%A4nnik_hans (seisuga 08.04.2013)).

60 "Eesti Entsüklopeedia" oli esimene eestikeelne üldentsüklopeedia, mis ilmus 1932-1937.

61 Eesti ajaloolane ja filoloog, elas 1896-1982 (allikas: Eesti raamatukogunduse biograafiline andmebaas (ERBA), internetis kättesaadav aadressil <http://ery.tlulib.ee/index.php?id=1601> (seisuga 08.04.2013)).

62 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 101.

63 Poska-Grünthal, V. Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts 1936, 111 lehekülge.

64 Poska-Grünthal, V. Naine ja naisliikumine (viide 1), lk 5.

65 Poska-Grünthal, V. Elu jätkub võõrsil (viide 25), lk 129-130.

66 1952. aastal Rootsis eestlaste asutatud naisteajakiri, 1952-1954 ilmus ebaregulaarselt, 1955-1995 ilmus 1 kord kvartalis.

tervishoidu, toitlustamist, majapidamist ja käsitööd puudutavaid teemasid.⁶⁷ Vera Poska-Grünthal töötas ajakirja toimetajana kuni 1981. aastani (vt lisa 1.5.).⁶⁸

Eksiilis olles avaldas Vera Poska-Grünthal ka kolm mälestusraamatut:

- “Jaan Poska tütar jutustab: mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus”⁶⁹
- “See oli Eestis 1914-1944” (vt lisa 1.4.)⁷⁰
- “Elu jätkub võõrsil”⁷¹

67 Poska-Grünthal, V. Elu jätkub võõrsil (viide 25), lk 133.

68 de Haan, F., Daskalova, K., Loutfi, A. (viide 21), lk 453.

69 Poska-Grünthal, V. Jaan Poska tütar jutustab: mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus. Toronto: Orto 1969, 243 lehekülge.

70 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis 1919-1944. Stockholm: Linkoln Blöm 1975, 180 lehekülge.

71 Poska-Grünthal, V. Elu jätkub võõrsil. Toronto: Estoprint 1985, 179 lehekülge.

2. Vera Poska-Grünthal juristi ja õigusteadlasena

2.1. Töö tegevjuristina

2.1.1. Tallinna linna õigusteadlikus büroos

1926. aastal asus Vera Poska-Grünthal tööle Tallinna linna õigusteaduslikku büroosse⁷², kus töötas 1929. aastani.⁷³ Büroo abi kasutasid peamiselt puudustkannatavad isikud. Seda ajajärku on ta kirjeldanud järgmiselt: "Need kolm aastat kujunesid intensiivseteks õppe- ja tegevusaastateks. Meie klientideks olid peamiselt naised. Neil ei olnud harilikult raha advokaadi võtmiseks, tulid siis meilt abi otsima, kui enam polnud jõudu üksina raskustega võidelda. Vahenditult õppisin tundma Balti Eraseaduse⁷⁴ ülekohtuseid reegleid meie naiste suhtes ning aegamööda kujunes teadvuses nõue, et naised ise peavad taotlema seaduse muutmist, kuna mehed vabatahtlikult oma eesõigusi käest ära ei anna."⁷⁵ Vera Poska-Grünthal on öelnud, et kaheldamatult tegi töö juriidilises büroos temast naisõiguslase.⁷⁶

Büroo kasutada oli kaks ruumi: ühes ruumis töötati ning võeti kliente vastu, teine ruum oli ooteruum. Tööd oli palju – esikohal olid alimentide nõudmised ja perekonnatülide lahendamine abielulahutuse kaudu, väikesed pärimisasjad ja protsessid majaperemeeste ja üürnike vahel, kriminaalasjadega oli tegemist vähe. Meesklientide suhtumine naisadvokaatidesse olevat olnud esialgu kriitiline, kuid aegamööda harjuti sellega kui nähti, et ka nende vastane oli palganud naisjuristi.⁷⁷

Vera tööalaks kujunesid alimentide protsessid. Protsessiõiguse alal oli tehtud mõningaid muudatusi, alimendinõudmised allusid nüüd rahukohtunikule ning nõudjal oli neis asjus kindlustatud nn. vaesusõigus, see tähendab ta oli vabastatud kohtumaksude sissemaksust. Kohtuskäimine oli tehtud kättesaadavamaks ja asjad otsustati kiiremini kui rahukogus, järgmises instantsis.⁷⁸

72 Büroo kuulus Tallinna linnavalitsuse alla (allikas: Poska-Grünthal, V. Elu jätkub võõrsil (viide 25), lk 168).

73 Ilson, K. (viide 22), lk 28.

74 Provincialrecht der Ostseegouvernements. Dritter Theil. Privatrecht. Liv-, Est- und Curlaendisches Privatrecht. Zusammengestellt auf Befehl des Herrn und Kaisers Alexander II. St. Petersburg: Buchdruckerei der Zweiten Abtheilung Seiner Kaiserlichen Majestät Eigener Kanzlei, 1864.

75 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 68.

76 Samas, lk 79.

77 Samas, lk 68.

78 Samas, lk 69.

2.1.2. Perekonnaõiguse eelnõu koostamine

Valitsuse otsusega moodustati 1923. aastal Kohtuministeriumi juurde tsiviilkoodeksi – ja ühtlasi ka perekonnaõiguse – eelnõu väljatöötamise komisjon, kuhu pääsemise oli Vera Poska-Grünthal endale eesmärgiks võtnud, kuna oli veendunud, et naised ise on kohustatud sõna võtma uuenduste kohta, mida nad sooviksid perekonnaõiguses näha. Esmalt pöördus ta abi saamiseks Eesti Naisliidu⁷⁹ poole, kus sai külma suhtumise osaliseks.⁸⁰ Eesti Naisliit leidis, et neil pole sellist naisjuristi, keda saaks panna välja kogenud meesjuristide vastu ja et oma ettepanekute kirjalikult saatmine olevat piisav. Seejärel pöördus Vera Poska-Grünthal sama ettepanekuga 1926. aastal asutatud Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu poole, kust sai oma ideele positiivset vastukaja. Kui Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu toetus Vera Poska-Grünthalile teatavaks sai, otsustati ka Eesti Naisliidus nõuda endale üht esindajat. Tolleaegne kohtuminister Tõnis Kalbus⁸¹ rahuldaski Vera Poska-Grünthali (Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu esindaja) ja Linda Eenpalu⁸² (Eesti Naisliidu esindaja) avalduse komisjoni tööst osavõtuks, kuid tingimustel, et naisesindajad võtavad osa vaid neist istungitest, kus arutatakse naise või lapse olukorda ja ainult sõnaõigusega ning tasuta.⁸³

Istungitega alustati 1928. aasta hiliskevadel. Kirjalik ettepanek naiste soovidest perekonnaõiguse reformi kohta oli juba varem komisjonile esitatud ning Vera Poska-Grünthali ja Helmi Kaberi⁸⁴ (Eesti Naisliidu esindaja, kes asendas Linda Eenpalu) ülesandeks oli neid seisukohti põhjendada ja kaitsta.⁸⁵

Naiste ettepanekus oli ette nähtud, et kuna mõlemal vanemal lasuvad võrdsed kohustused, siis ei ole õige seaduses määrata kummalegi ülekaalu perekondlikes asjus ja arvamuste lahkuminekul peaks küsimuse lahendamata kohus. Naiste ettepanekud sisaldasid nõudmise, et naise kodust tööd tunnustataks ja et see tunnustus leiaks väljendust järgmiselt:

- 1) naisel olgu õigus osa saada abielu jooksul soetatud varast abielu lõppemisel;
- 2) naisel olgu õigus otsustada abielu jooksul soetatud vara valitsemisel või võõrandamisel.⁸⁶

79 1920. aastal loodud naisorganisatsioon.

80 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 79.

81 Eesti poliitikategelane ja vandeadvokaat, elas 1880-1942 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 249-250).

82 Naisliikumise tegelane, elas 1890-1967 (allikas: Eesti Rahvusraamatukogu andmebaas, internetis kättesaadav aadressil <http://www.nlib.ee/index.php?id=15262> (seisuga 08.04.2013)).

83 Samas, lk 85.

84 Eesti vandeadvokaat, elas 1901-1969 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 248).

85 Samas, lk 86.

86 Vt võrdlusena: Rezold, J. R. Baltimaa eraseadus. Esimene raamat, Perekonna õigustest ja kohustustest. Tallinn, 1898, lk 2-8 (1. jäutuse 3. peatükk (õigustest abielurahva varanduse asjus), §§ 10-131).

Naiste ettepanekud olid väljendatud süsteemis, mida nimetati "soetisühisuseks".⁸⁷

Omaette probleemi moodustas vallaslapse küsimus. Siin pooldasid naised põhimõtteid, mille kohaselt vallaslaps on õigustatud saama abi mõlemalt vanemalt ja küsimuse otsustamisel tuleb arvestada eeskätt vallaslapse enese huve.⁸⁸ Naisjuristide ettepanekute kohaselt oli lapse huvides see, et vallasisa kohustataks võrdselt emaga oma last ülal pidama.⁸⁹

1930. aastal lõpetati tsiviilkomisjonis perekonnaõiguse eelnõu kolmas lugemine ning eelnõu arutamine määrati 1930. aasta IX Õigusteadlaste Päeva⁹⁰ päevakorda. Eesti Vabariigi saabumisega oli kiriklik abielu kõrvaldatud ning seetõttu ei saanud komisjon perekonnaõiguse loomisel juba valmisolevatele normidele toetuda.⁹¹

Sel õigusteadlaste päeval esines esmakordselt perekonnaõiguse-teemalise referaadiga naisjurist Elise Aron⁹², kelle ettekande põhiseisukohad⁹³ olid:

- 1) mehe ülemvõimu printsiip abikaasade õiguslike vahekordade korraldamisel on aegunud;
- 2) abikaasade õiguslike vahekordade korraldamine seadusandluses peab sündima mehe ja naise üheõigusluse põhimõttel: abielu ei pea piirama ühe abikaasa teo- ja korraldusvõimet, seaduslik varanduse süsteem peab võimaldama kummagi abikaasa osavõttu abieluvaranduse valitsemisest ja kasutamisest.

Ettekandele järgnenud läbirääkimistel läksid komisjoniliikmete seisukohad lahku. Ants Piip⁹⁴ leidis, et Eesti naiste õiguslike vahekordi reguleerivad seadused on niigi tegelikult ühed kõige liberaalsemad maailmas ning tuleks hoiduda, et liberaalsusega ei hävitataks ühiselu mõtet.⁹⁵ Samas pooldas Aleksander Jõeäär⁹⁶ abielulahutust abielupoolte vabal kokkuleppel ja leidis, et seisukoht, mille kohaselt mees omab otsustamisõigust abielu kahepoolseis lepinguis,

87 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 86-87.

88 Vt võrdlusena: Rezold, J. R. (viide 86), lk 10-11 (2. jäätuse 2. peatüki 2. jagu (väljaspool sündinud lastest), §§ 163-174).

89 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 87.

90 IX Õigusteadlaste Päev, toimus 24. ja 25. aprillil 1930. aastal Tartus (vt täpsemalt: Erne, J. (viide 93)).

91 Uluots, J. Seaduse sünd. Tartu: Ilmamaa 2004, lk 208.

92 Eesti naisjurist, elas 1896-1982 (allikas: Lindström, L. Album Academicum Universitatis Tartuensis, 1918-1944. 2 (viide 31), lk 43).

93 Erne, J. Eesti õigusteadlaste päevad 1922-1940: protokollid. Tallinn: Juura 2008, lk 446.

94 Eesti poliitik, diplomaat ja õigusteadlane, elas 1884-1941 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 321).

95 Erne, J. (viide 93), lk 484.

96 Eesti poliitik ja advokaat, elas 1890-1959 (allikas: Eesti Entsüklopeedia (EE 14, 2000), internetis kättesaadav aadressil http://entsyklopeedia.ee/artikkel/j%C3%B5e%C3%A4%C3%A4r_aleksander (seisuga 08.04.2013)).

on vale.⁹⁷

IX Õigusteadlaste Päeval esines referaadiga teemal “Reformi vajadusest väljaspool abielu sündinud laste seisukorras” ka Vera Poska-Grünthali abikaasa Timotheus Grünthal, kelle seisukohad⁹⁸ olid järgmised:

- 1) Balti Eraseaduse normid ei kindlusta küllaldaselt väljaspool abielu sündinud lapse staatust: peapuuduseks on *exceptio plurium*’i püsimine, mis võimaldab korratule isale oma lapse ülalpidamise kohustusest vabaneda;
- 2) seadus peab võimaldama lapsele ülalpidamise vastavalt vanemate majanduslikule olukorrale (mh ülalpidamist võimaldatakse talle senikaua, kuni ta on võimeline seda ise muretsema; lapsel on õigus valida ema või isa nime; lapsel on pärimisõigus samal alusel abielus sündinud lapsega);
- 3) väljaspool abielu sündinud laste isa kindlaksmääramisel tuleb maksma panna eriline protsessi kord (mh nõude algatajaks võib olla kas lapse ema või selleks puhuks lapsele määratud hooldaja; *exceptio plurium* tuleb kaotada; alimentideks määratud summad tuleb välja anda enne teisi nõudmisi);
- 4) kui isa jätab oma kohustused lapse ülalpidamise suhtes täitmata, kuigi tema majanduslik seisukord seda võimaldab, võib teda kriminaalkorras karistada lapse abitusse olekusse jätmise eest; kui isal puudub majanduslik võimalus lapse ülalpidamiseks, võib kohus paigutada ta sunniviisil tööle.

Ülaltoodud ettepanekud komisjoni heakskiitu ei leidnud. Jüri Uluots⁹⁹ ja August Leps¹⁰⁰ leidsid, et vallaslastele pärimisõiguse andmine oleks ülekohtune perekonnas sündinud laste ja abikaasa vastu ning hävitaks perekonnad.¹⁰¹ Karl Grau¹⁰² oli seisukohal, et sunniviisiline töölepanemine tööpuuduse ajal tähendaks töötähtaegade täitmise juurdetoomist, millega ei võideta tegeliku elu seisukohalt midagi.¹⁰³

97 Erne, J. (viide 93), lk 485-486.

98 Samas, lk 447.

99 Eesti õigusteadlane ja poliitik, elas 1890-1945 (allikas: Eesti Entsüklopeedia (EE 14, 2000), internetis kättesaadav aadressil http://entsyklopeedia.ee/artikkel/uluots_j%C3%BCri (seisuga 08.04.2013)).

100 Eesti advokaat ja poliitik, elas 1896-1972 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 281).

101 Samas, lk 501.

102 Eesti advokaat, elas 1884-1952 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 231).

103 Samas, lk 502.

Resolutsioonis¹⁰⁴ leidis komisjon, et:

- 1) perekonnaõiguse normimisel tuleks võimalikult palju silmas pidada mehe ja naise üheõiguslust, eriti mõlema teo- ja korraldusvõime alal;
- 2) vallaslapse seisukord Eestis vajab riiklikes ja lapse huvides edasilükkamatut parandamist – vallaslapse kohta käivad seadusenormid tuleks kiires korras välja töötada tervikuna tsiviil- ja avalikõiguse seisukohalt ja vajadusel panna need maksma novellina.

Seejärel otsustasid Vera Poska-Grünthal ning teised Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingusse kuuluvad naisjuristid, et proovivad ise sellise perekonnaseaduse eelnõu välja töötada, mis nende arvates oleks õiglane naistesse puutuvate probleemide lahendamisel. Kolm naisjuristi, lisaks Vera Poska-Grünthalile ka Olinde Julia Ilus ja Hildegard-Vilma Anderson¹⁰⁵, jaotasid oma töö ära nii, et Hildegard-Vilma Anderson tegeles abikaasade varavahekorda puudutavate küsimustega, Olinde Julia Ilus vanemate ja laste vahekorda puudutavate probleemidega ja Vera Poska-Grünthali tegevusalaks jäi vallaslapse õiguslik seisukord. Koos töötati välja terve eelnõu. Väljatöötatud eelnõu esitati kõigepealt prof. Jüri Uluotsale arvamuse avaldamiseks ja seejärel Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu arutamiseks. Eelnõu leidis mõlemalt poolt heakskiitu ning pälvis 1933. aastal Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu auhinna. Sellega oli töö fikseeritud selles osas, mida eesti naisjuristid arvasid perekonnaseaduse parandamise kohta.¹⁰⁶

1935. aasta sügisel, kui tsiviilkomisjoni eelnõu saadeti asjast huvitatud isikutele arvustamiseks, esitas Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing koos Eesti Naisliiduga just Vera Poska-Grünthali, Hildegard-Vilma Andersoni ja Olinde Julia Ilusa väljatöötatud üksikasjalikud koos põhistustega ettepanekud¹⁰⁷ eelnõu täiendamiseks.¹⁰⁸

2.1.3. Rahvusvahelise naisjuristide ühingu asutamine

1928. aasta suvel tuli Eesti Naisliidule Rahvusvaheliselt Naisliidult¹⁰⁹ kutse osavõtuks Esimesest Sotsiaaltöö Kongressist, mis pidi toimuma sama aasta juulis Pariisis. Eesti Naisliidule lubati kaks reisistipendiumi ning avaldati soovi, et Pariisi saadetaks ühe vanema

104 Erne, J. (viide 93), lk 529.

105 Eesti vandeadvokaat, elas 1898-1965 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 213).

106 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 170.

107 Vt Eesti Vabariigi Tsiviilseadustiku (eelnõu EV Riigivolikogu erikomisjoni 12. märtsi 1940. aasta redaktsioon) 1. osa 5. peatükk (abikaasade varaõigus) §§ 315-392 ja 2. osa 2. peatükk (vallaslapsed) §§ 428-445 (internetis kättesaadav aadressil <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/26808> (seisuga 08.04.2013)).

108 Samas, lk 108.

109 1888. aastal Ameerikas asutatud naisorganisatsioon.

osaleja kõrval ka noorem – ettepanek tehti noorele Vera Poska-Grünthalile.¹¹⁰

Kongressil sattus ta koosolekule, kus arutati noortekohtute küsimust ja enda sõnul oli ta just sel koosolekul mõistnud, kuidas osalejad on tulnud maailma mitmest kaarest, kuid ometi on neil ühised probleemid. Nii tuligi ta mõttele asetada hallis asuvale suurele mustale tahvlile, kuhu kinnitati mitmesuguseid teadaandeid kongressiliikmetele, ka oma prantsuskeelne teadaanne: "Neid naisjuriste, kes huvitatud koostööst, palutakse tulla tahvli juurde täna kell 4 p.l.". Lisaks Verale olid kindlaksmääratud ajal tahvli juures veel prantslanna, sakslanna ja hispaanlanna ning nii algas koostöö, millest kujunes veel praegugi tegutsev Federation Internationale des Femmes de Gariere Juridique¹¹¹. Tahvli juures püstijalu otsustati, et kohtutakse järgmisel päeval Pariisi Palais de Justice hoones. Uuesti kohtuti juba viiekesi, lisandunud oli veel üks prantslanna. Sõnavõttudest selgus, et kõik pooldavad organisatsiooni loomist naisjuristide liitmiseks üle maailma ja otsustati, et moodustatakse ajutise asutamise komitee, mille ülesandeks oli välja töötada põhikiri ja kutsuda kokku asutamiskoosolek ühe aasta jooksul, asukohana pooldati Pariisi. Põhikiri nägi liikmetena ette nii organisatsioone kui üksikisikuid.¹¹²

Põhikirjas¹¹³ oli ette nähtud sihtidena:

- 1) kontakti loomine kõikide maade naisjuristide vahel;
- 2) pingutada ühiselt, et kõik juriidilised kutsealad oleksid avatud naisjuristidele;
- 3) läbi viia uurimusi perekonnaõiguse alal rahvusvahelises ulatuses;
- 4) arendada sõpruse ja solidaarsuse sidet oma liikmete vahel;
- 5) kaasa aidata rahuidee propageerimisele maailmas.

2.2. Teadustöö

2.2.1. Magistrikraadi omandamine

1939. aastal kaitses Vera esimese naisena õigusteaduskonnas magistrikraadi teemal "Tööõiguslik noortekaitse"¹¹⁴, mis oli jätkuks diplomitööle "Noorte sotsiaalõiguslik kaitse".

110 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 91.

111 Koduleheküljel internetis kättesaadav aadressil <http://www.fifcj-ifwlc.net/> (seisuga 08.04.2013), Eesti hetkeseisuga (08.04.2013) liikmesriikide hulka ei kuulu.

112 Samas, lk 92.

113 Samas, lk 92.

114 Poska-Grünthal, V. Tööõiguslik noortekaitse: magistratöö. Tartu 1939, 124 lehekülge.

Tema juhendajaks oli Artur-Tõeleid Kliiman^{115, 116}.

Magistritöö koosnes neljast peatükist:

1. peatükk. Tööõiguslik noortekaitse asend õiguse süsteemis.
2. peatükk. Tööõigusliku noortekaitse ajalooline areng.
3. peatükk. Tööõigusliku noortekaitse dogmaatiline probleemistik.
4. peatükk. Tööõiguslik noortekaitse Eestis.

1939. aastal kehtinud tööõiguslik noortekaitse leidis magistritöös tugevat kriitikat. Eesti õigusallikate seas leidis vähesel määral selliseid seaduseid, mis peamiselt noortesse oleks puutunud, enamjaolt olid tööõigusliku noortekaitse normid laiali pillatud üksikutes seadustes. Tööõigusliku noortekaitse õigusallikatena esinesid eeskätt järgmised seadused:

- 1) Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõttes¹¹⁷
- 2) Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus¹¹⁸
- 3) Kutsehariduslikkude õppeasutiste seadus¹¹⁹

Tööõigusliku noortekaitse õigussubjektide suhtes oli tähelepanu pööratud töövõtjale, nagu üldises tööõiguses.

Tolle perioodi tööõiguslikku noortekaitset Eestis iseloomustas kokkuvõtlikult järgnev.

Eestis oli mitmetel aladel võimalik töötada ka alla 14-aastastel noortel. Kolmes ülalmainitud allikas väljendatud tööõiguslik noortekaitse käsitles pea eranditult noori 14.-18. eluaastani, kuna kehtis põhimõte, et algkooliealisi (st noorukeid kuni 14. eluaastani) ei tohi käitistes tööle rakendada, välja arvatud kui ta töötab seal perekonnaliikmena.¹²⁰ Tööõiguslik noortekaitse õigussuhe väljendus töölepingus, mis esines kõige sagedamini õppelepingu näol. Suuremal osal tööaladel töötamine oli noorte jaoks veel õiguslikult korraldamata, näiteks põllumajanduse, kaubanduse, äri ja kodumajanduse alal.¹²¹ Töötaja kaitse väljendus alltoodud nõudmistes¹²²:

- 1) hariliku 8-tunnilise tööpäeva asemel on alaealiste tööpäev määratud järgmiselt: alaealistel kuni 16. eluaastani ei tohi tööpäev tekstiiltööstuses üle 6 tunni ja teistel aladel üle 6 1/2 tunni

115 Eesti õigusteadlane, elas 1899-1941 (allikas: Eesti Entsüklopeedia (EE 14, 2000), internetis kättesaadav aadressil http://entsyklopeedia.ee/artikkel/kliimann_artur (seisuga 08.04.2013)).

116 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 122.

117 RT 1924,68,31; RT 1929,95,634; RT 1936,22,150; RT 1937,101,824.

118 Antud dekreedina 3. juulil 1935. a. Dekreedi eelkäijaks on "Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus" RT 1931,38.

119 RT 1937,53,470.

120 Poska-Grünthal, V. Tööõiguslik noortekaitse (viide 114), lk 103.

121 Samas, lk 105.

122 Samas, lk 111.

kesta;

2) ületunnitöö keelamises;

3) öötöö keelamises (st alla 18-aastaste alaealiste öötöö ei ole lubatud avalikes ja eratööstuslikes käitistes, ainult mõne erandiga);

4) alaealistel oli keelatud töötada aladel, mis on tervisele kahjulikud.

2.2.2. Doktoriõpingud

Pärast magistrikraadi omandamist asus Vera Poska-Grünthal doktorieksamiteks valmistuma – nende sooritamine oli doktoritöö esitamise eelduseks. Eksamid tuli sooritada avalikõiguslikes ainetes. Eksamineerijateks oli peale Artur-Tõeleid Kliimani veel prof. Jüri Uluots õiguse üldõpetuses, prof. Nikolai Maim¹²³ riigiõiguses ja prof. Ants Piip rahvusvahelises õiguses. Iga aine kohta oli vaja esitada täpne töökava ja lugeda vastavat kirjandust ka võõrkeeltes.¹²⁴

Pärast doktorieksamite sooritamist oli doktorikraadi saamiseks vajalik kogu õigusteaduskonna õppejõudude ees esineda piduliku prooviloenguga (ehk *venia legendi* iga), misjärel said õppejõud võimaluse küsimusi esitada. Sellele järgnes doktoritöö kirjutamine – pidades nõu prof. Kliimaniiga valis Vera Poska-Grünthal teemaks "Kriminaalõiguslik noortekaitse"¹²⁵. Töö pidi peamiselt käsitlema noortekohtute analüüsi ja väljavaateid ka Eestis kehtestada erinevate noorte seaduserikkujate suhtes.¹²⁶

Dokoritööd kirjutades tutvus Vera Poska-Grünthal esmalt Tartu Ülikooli õigusteaduskonna raamatukoguga ning külastas ka Koluvere lossis asuvat kurikalduvustega laste parandusasutust ning alaealiste kurjategijate Harku kolooniat. Teades kirjanduse kaudu, et mujal on sama küsimus korraldatud teisiti, püüdis ta leida võimalusi stipendiumi saamiseks, et tutvuda välismaal noorte seaduse vastu eksijate õigele teele juhtimisega, valikus olid Prantsusmaa, Belgia ja Poola. Tal õnnestus saada väike stipendium Prantsuse Instituudilt. Õppereis kestis kolm kuud 1939. aasta kevadel ja sai alguse Prantsusmaalt, kus Vera Poska-Grünthal töötas peamiselt raamatukogudes. Praktilist poolt siirdus ta uurima Belgiasse ning reis lõppes Poolas.¹²⁷

123 Eesti õigusteadlane, elas 1884-1976 (allikas: Vahtre, L. (viide 34), lk 292).

124 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 123.

125 Poska-Grünthal, V. Kriminaalõiguslik noortekaitse. Tartu, 1942, 145 lehekülge.

126 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 123.

127 Samas, lk 125-128.

Vera doktoritöö sai lõplikul kujul valmis 1942. aastal, see koosnes viiest peatükist:

1. peatükk. Kriminaalõigusliku noortekaitse mõiste.
2. peatükk. Kriminaalõigusliku noortekaitse ajalooline areng ning ülevaade kehtivast seadusandlusest.
3. peatükk. Kriminaalõigusliku noortekaitse põhielemendid.
4. peatükk. Noortekohus kriminaalõigusliku noortekaitse teostajana.
5. peatükk. Kriminaalõiguslik noortekaitse Eestis.

Oma töö esitas ta läbivaatamiseks prof. Nikolai Maimile, kelle kriitika töö suhtes oli positiivne. Prof. Maim kinnitas, et töö põhilähtekoht on õige – noort seaduse vastu eksijat tuleb teisiti kohelda kui täisealist kurjategijat.¹²⁸

Doktoritöö eesmärgiks oli analüüsida kriminaalse noortekaitse normide juriidilist loomust dogmaatilise materjali alusel ja ühtlasi selgitada kriminaalse noortekaitse arengut ning teostamise mooduseid tol ajal kehtivas seadusandluses, hinnates nende tähtsust alaealise süütegevuse vastu võitlemise seisukohalt.¹²⁹

1942. aastal Eestis kriminaalõiguslikku noortekaitset reguleerivateks tähtsamateks õigusallikateks olid eelkõige järgnevad seadused ja määrused¹³⁰:

- 1) Eesti Vabariigi Põhiseadus¹³¹
- 2) Kriminaalseadustik¹³²
- 3) Kriminaalkohtupidamise seadustik¹³³
- 4) Vangistuseseadustik¹³⁴
- 5) Hoolekandeseadus¹³⁵
- 6) Harku koloonia põhikiri¹³⁶
- 7) Ajutine määrus riigi hoolekandekooli kohta¹³⁷

Osalt teostati kriminaalõiguslikku noortekaitset üldkohtute kaudu (kehtivate

128 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 135.

129 Poska-Grünthal, V. Kriminaalõiguslik noortekaitse (viide 125), sissejuhatus (pole nummerdatud).

130 Samas, lk 113-115.

131 RT 1937,71.

132 RT 1929,56.

133 RT 1934,89.

134 RT 1931,20.

135 RT 1925,120/121.

136 RT 1923,40.

137 RT 1924,2.

kriminaalõiguslike normide alusel), osalt Hoolekandeseaduses ettenähtud organite kaudu (kehtivate sotsiaalhoolduslike normide alusel). Alaealised seaduserikkujad allusid kriminaalkohtule vastavalt süüteo iseloomule ja vanusele. Alaealised, kes vanuse poolest ei saanud kuuluda kriminaalkohtu pädevusse ning need, kelle käitumises avaldusid kuritegelikule teele sattumise tundemärgid, kuulusid sotsiaalhooldamisele Hoolekandeseaduse alusel.¹³⁸

Alaealisteks kriminaalõigusliku vastutuse mõttes loeti 12-20 aasta vanuseid noori, nende seas eristas seadus 12-17 aastaseid ning 17-20 aastaseid (alla 12-aastased noored olid süüdivusvõimetud).¹³⁹ 12-17 aastased alaealised omasid relatiivset süüdivusvõimet, mis tähendas, et enne karistuse määramist oli nad vaja kohtuprotsessis süüdivusvõimelisteks tunnistada. 17-20 aastaste noorte suhtes lahendati süüdivusvõimet puudutav küsimus samadel alustel kui täisealistelgi, kohus võis ka nende suhtes ette näha karistuse vähendamist.¹⁴⁰

Kriminaalkohtupidamise seadustikus¹⁴¹ fikseeritud menetluslike erinevustena võib välja tuua näiteks kohtu võimaluse teha süütegija vanemate kohtusse ilmumine sunduslikuks (olenedes süüteo iseloomust), kaitsja olemasolu kohustuslikkuse (kui vanemad polnud kaitsjat valinud, siis määras selle kohus) ja võimaluse kuulutada kohtuistung kinniseks.¹⁴²

12-17 aastaste süütegijatele oli võimalik rakendada järgmisi sanktsioone: manitsus, valve alla andmine, parandusasutus, vangla. 17-20 aastaseid süütegijaid võis süüdimõistmisel oodata: arest või rahatrahv, vangimaja, sunnitöö.¹⁴³

Oma doktoritöös¹⁴⁴ leidis Vera Poska-Grünthal, et kriminaalõigusliku noortekaitse normid Eestis ei pakkunud alaealistele süütegijatele piisavalt kaitset, sest:

- 1) alaealisi süütegijaid koheldi kriminaalseadustiku alusel samadel põhimõtetel kui täiskasvanuid süütegijaid väheste erinevustega, mis ei suutnud kooskõlastada kriminaalõiguslikke norme noorte sotsiaalhoolduse põhimõtetega;
- 2) alaealiste süütegijate asjade arutamine harilikus kriminaalkohtus oli vastuolus kasvatuslike

138 Poska-Grünthal, V. Kriminaalõiguslik noortekaitse (viide 125), lk 116.

139 Kriminaalseadustik (viide 132) §§ 40, 41, 55, 57.

140 Samas, lk 117-118.

141 Kriminaalkohtupidamise seadustik (viide 133) §§ 352, 374, 384, 414.

142 Samas, lk 122.

143 Samas, tabel V (lk 124 ja 125 vahel).

144 Samas, lk 143.

põhimõtetega, mida eeskätt oleks pidanud rakendama alaealiste süütegijate suhtes, samuti tingis sarnane menetlus sageli alaealiste paigutamise eeluurimise ajaks üldkinnipidamisasutustesse, kus nad puutusid kokku eeluurimisel olevate täisealiste vangidega ja

3) alaealiste suhtes tarvitati sanktsioonina paigutamist vanglasse või Laitse kolooniasse.

Lahendusena pakkus ta välja noorte süütegude arutamiseks eriinstantside – noortekohtute või ka laste- ja noorteametite – loomise, et neid noori uuritaks igakülgset arstlikult kui ka psühholoogi ja pedagoogi poolt vastavas uurimisasutuses. Uurimistulemuste alusel tuleks koostada niinimetatud "diagnoosileht", mille põhjal esitaksid uurijad kasvatusabinõud ja soovitaksid kasvatusasutust, mis aitaks kaasa noore arenemisele ühiskonna kasulikuks liikmeks.¹⁴⁵

Siiski arvas prof. Maim, et Vera Poska-Grünthali seisukohad käivad risti vastu kõigile nendele õigusmõistetele, mis valitsesid tookord diktatuurimaades, seega ka Saksamaal ja Nõukogude Liidus. Seetõttu uskus ta, et doktoritööd ei lubataks kaitsta esitatud kujul – tuleks kas esitamisest loobuda või töö ümber kirjutada. Viimane ettepanek Vera Poska-Grünthali põhimõttekindlusega ei sobinud ning nii loobus ta doktoritöö¹⁴⁶ esitamisest.¹⁴⁷

2.2.3. Õppejõuna Tartu Ülikoolis

1939. aasta sügisel alustas Vera loengute pidamist Tartu Ülikoolis – ta oli esimene naisõppejõud Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas. Sellest on säilinud teadanne ülikooli kataloogis¹⁴⁸:

Poska-Grünthal, V. mag. jur. Loeb ülesandel: Sotsiaalhooldusõigus (valikukohaselt sunduslik) 2 t., r. 19-21, aud. 4. Kõnetunnid: ülikooli lektoriumis peale loenguid.

Loenguid pidas Vera 1940. aasta kevadeni.¹⁴⁹

145 Poska-Grünthal, V. See oli Eestis (viide 23), lk 135.

146 Doktoritöö on TÜ raamatukogus kättesaadav trükimasinal kirjutatud käsikirja kujul.

147 Samas, lk 135-136.

148 Kättesaadav Eesti Ajalooarhiivist: E. W. Tartu ülikooli walitsuse akt. Poska-Grünthal, Wera (leidandmed: EAA.2100.2.863).

149 Samas, lk 129-130.

2.2.4. Teisi teadustöid

1943. aastal valmis Vera Poska-Grünthalil ka uurimistöö teemal “Noorsookaitse Eesti ja Saksa õiguse põhjal”¹⁵⁰, mis kooses kahest osast: I osa käsitles üldküsimusi ja II osa noorsookaitseõiguse üksikprobleeme.

Oma uurimistöös tõi ta Saksa ja Eesti noorsookaitseõiguse erinevustena välja õigusallikate erinevuse – Saksas oli suurem osa noorsooõiguslike norme koondatud sellekohastesse erinormistikesse, Eesti noorsooõiguse normid paiknesid seevastu teiste normide vahele laialipillatult. Samuti olid sakslased rajanud noorsookaitseõigusele tugeva õigusfilosoofilise aluse, mis võimaldas noorsooõiguse kujundamist ja kritiseerimist ühtsest kindlast vaatekohast, kuid Eestis oli tol ajal noorsooõiguse alal teaduslik uurimistöö peaagu puudunud ja seepärast oli veel põhjalikumalt selgitamata noorsooõiguse ideoloogilised alused ja kujundamata neile põhimõttele rajatud ühtsa, tervikliku ja kindlalt piiritletud iseseisva noorsooõiguse süsteem. Veel mainib Vera Poska-Grünthal ära Eesti noorsookaitse eriorganite vähesuse võrreldes Saksamaaga, kuid tõdeb, et noorsooõiguse suurema osa kohta tuleb konstateerida võrdlemisi suurt sarnasust Saksa ja Eesti noorsookaitseõiguse vahel.¹⁵¹

Eesti noorsookaitseõiguse arengu tulevikuvisionidena¹⁵² näeb Vera Poska-Grünthal esiteks ette olukorrast küllaldase ülevaate muretsemise – tuleks selgitada olemasolevate normide vastavus vajadustele, nende tegelik mõju ja esinevad tühikud. Seejärel tuleks asuda üksikalade korraldamisele ja normeerimisele. Kiiret lahendamist vajavate üksikküsimumustena toob ta välja noorsoo tööõigusliku kaitse kiire korraldamise, noorsookaitse normide kehtivuse laiendamise kõikidele noortele, noorsookaitse asutiste ja ametiisikute pädevuse kindlaksmääramise ja noorsookaitse teoasutiste võrgu täiendamise murdeeaalisele noorsoole määratud asutustega. Noortekohtu loomine ja noorte eripärasustele vastava kasvatus- ja karistussüsteemi kujundamine kurikalduvustega noorsoo parandamiseks olevat samuti üks tol ajal peatselt lahendamist nõudvaid ülesandeid.

150 Poska-Grünthal, V. Noorsookaitse Saksa ja Eesti õiguse põhjal. Tartu 1943, 198 lehekülge.

151 Samas, lk 192-193.

152 Samas, lk 194-195.

Kokkuvõte

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli uurida Eesti naisjuristi Vera Poska-Grünthali elu, analüüsides eelkõige just tema õigusosalast tegevust.

Kuigi legendi kohaselt olevat naised advokaaditena tegutsenud juba muistses Roomas, lubati naisi vastu võtta täieõiguslike üliõpilastena Tartu Ülikooli alles ametlikult 1915. aastast. Üks esimesi Tartu Ülikooli õigusteaduskonna lõpetanud naisi oli Vera Poska-Grünthal.

Vera Poska sündis 1898. aastal Eesti riigitegelase Jaan Poska perekonda. 16-aastaselt lõpetas ta kuldaurahaga Tallinna Tütarlaste Gümnaasiumi, misjärel alustas juuraõpinguid 1915. aastal Peterburi kõrgematel naiskursustel. Perekonna rahaliste võimaluste piiratuse tõttu katkestas ta oma õpingud 1917. aasta sügisel ning naases koju. Aasta pärast avanes Vera Poskal võimalus õppida Voroneži ülikoolis, kuid kuna ta oli rahanappuse tõttu pidanud tööle minema ja õpinguteks aega ei jätkunud, otsustas ta 1919. aastal taas Eestisse tagasi tulla. Samal aastal abiellus ta Timotheus Grünthaliga, paaril sündis kokku viis last. Vastabiellunud elasid mõnda aega Saaremaal, kus Vera Poska-Grünthal töötas koolis kantseleiametniku ja õpetajana, kuid kolisid 1920. aastal Tartusse, et jätkata õpinguid Tartu Ülikoolis. Õigusteaduse bakalaureusekraadi omandas naine 1925. aastal, lõputöö teemaks oli noorte sotsiaalõiguslik kaitse.

Aastatel 1926-1929 töötas Vera Poska-Grünthal Tallinna linna õigusteaduslikus büroos, lisaks sellele aastatel 1927-1929 ka vandeadvokaadi abina. Tallinna linna õigusteadlikus büroos olid tema klientideks peamiselt puudustakannatavad naised – Vera Poska-Grünthal on öelnud, et sealne töö tegi temast naisõiguslase.

1928. aastal võttis Vera Poska-Grünthal osa Esimesest Sotsiaaltöö Kongressist, mis toimus Pariisis. Seal tuli ta mõttele rahvusvaheline naisjuristide ühing, mis sai ametlikult nimeks Federation Internationale des Femmes de Gariere Juridique ning on tegev tänini.

1929. aastal kolis pere tagasi Tartusse, kus Vera Poska-Grünthal avas koos teise naisjuristiga vastuvõturuumi õigusabi osutamiseks. Advokatuuri täisõiguslikuks liikmeks võeti ta 1935. aastal.

Vera Poska-Grünthal võttis aktiivselt osa ka perekonnaseaduse eelnõu koostamisest – ta osales 1928. aastal tsiviilkoodeksi eelnõu väljatöötamise komisjoni istungitel ning töötas hiljem koos kahe teise naisjuristiga välja oma perekonnaseaduse eelnõu, mis esitati 1935. aastal ka tsiviilkomisjonile.

1939. aastal kaitses Vera Poska-Grünthal esimese naisena Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas magistritöö teemal "Tööõiguslik noortekaitse". 1939. aasta sügisel alustas ta õigusteaduskonna esimese naisõppejõuna sotsiaalhooldusõiguse loengute pidamist, õppejõuna töötas ta kuni 1940. aasta kevadeni.

Pärast seda asus ta omandama doktrikraadi – Vera Poska-Grünthali doktoritöö "Kriminaalõiguslik noortekaitse" valmis 1942. aastal, kuid doktoritöö juhendaja prof. Nikolai Maim arvas, et kuna naise töö seisukohad on vastupidised tol ajal diktatuurimaades valitsenud õigusmõistetele, siis ei lubata tööd sellisel kujul kaitsmisele. Vera Poska-Grünthal keeldus doktritöö muutmisest, mistõttu doktorikraad jäigi tal omandamata.

Vera Poska-Grünthali puhul ei saa mainimata jätta tema ühiskondlikku aktiivsust – ta oli Tartu Naisorganisatsioonide Lugemislaua, Tartu Soroptimistide Ühingu, ühingu "Kool ja kodu" ja Tartu Emadekaitse Ühingu asutaja ning Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu, Eugeenika Seltsi, Tartu Naisühingu ja Prantsuse Instituudi liige.

Okupatsiooni tõttu siirdus perekond 1944. aastal Rootsi, kus Vera Poska-Grünthal asus tööle arhiivis. Rootsis elades asutas ta Eesti Komitee juurde naisseksiooni ning lõi naisteajakirja Triinu.

Vera Poska-Grünthali abikaasa Timotheus Grünthal suri 1955. aastal. Kaks aastat hiljem kolis naine oma tütre juurde Kanadasse, kuid naases Rootsi 1960. aastal. Ta suri Stockholmis 1986. aastal.

Summary

The aim of the present research work is to look in the life of one of the first Estonian female lawyers Vera Poska-Grünthal and particularly in her juridical achievements. The author chose the topic because of the very important role Vera Poska-Grünthal had in the Estonian juridical field – she was the first woman to get a Master degree in the juridical faculty of University of Tartu, in addition, she also was the first female professor in the juridical faculty of University of Tartu.

The given research work is mainly based on scientific writings composed by Vera Poska-Grünthal, on her personal memories and on articles written about her. The research work is divided into two large subtopics – in the first part, the author shortly covers her life and activities in public field. The second part is devoted to her juridical work – both as a working jurist and as a jurisprudent.

Vera Poska was born in 1898. In the age of 16, she graduated the Gymnasium for Girls in Tallinn with a gold medal, after that she started with juridical studies on higher courses for women in Petersburg in 1915. In 1917, she interrupted her studies and came back home. A year later, Vera Poska got a possibility to study in the University of Voronezh but in 1919, she again decided to return to Estonia. In the same year, she got married to Timotheus Grünthal, the couple had five children. The newly-wed couple lived on Saaremaa for some time, Vera Poska-Grünthal worked as an office worker and a teacher in a school. In 1920, they moved to Tartu so that Vera could resume studying at the University of Tartu. The woman got the Master degree in juridical science in 1925, the topic of her graduation work was the social-juridical protection of youngsters.

In 1926-1929, Vera Poska-Grünthal worked at the juridical bureau of the city Tallinn, in 1927-1929 she worked additionally as an assistant attorney at law. In the juridical bureau of the city Tallinn, her main clients were poor women – Vera Poska-Grünthal has stated that the work there turned her into a suffragette.

In 1928, Vera Poska-Grünthal took part in the First Congress of Social Work which took place in Paris. There she got the idea to found an international union for female jurists, the union got the official name Federation Internationale des Femmes de Gariere Juridique and it is still

operating.

In 1929, the family moved back to Tartu, there Vera Poska-Grünthal opened an office for providing juridical help with another female jurist. In 1935, she became a fully authorized member of the bar association.

Vera Poska-Grünthal took actively part in composing the draft of the family law as well – in 1928, she took part on commission meetings for composing the civil codex draft and later she worked out her own draft of family law together with two other female jurists, the draft was presented to the civil commission in 1935.

In 1939, Vera Poska-Grünthal defended her Master thesis with the topic “Protection of youngsters in work legislation” in the juridical faculty of University of Tartu as the first woman. In the autumn 1939, she started with lectures in social care legislation as the first female professor of the juridical faculty and did it until spring 1940.

After that, she started to study for a Doctor degree – the Doctoral Thesis “Protection of youngsters in criminal legislation” was completed in 1942, but she nevertheless did not defend the thesis.

Vera Poska-Grünthal was also very active publicly – she was a founder and a member of various organizations and unions.

Because of the occupation, the family moved to Sweden in 1944. There she founded a female section to the Estonian Committee and created magazine Triinu for women. The husband of Vera Poska-Grünthal, Timotheus Grünthal died in 1955. In 1957, the woman moved to her daughter in Canada but returned to Sweden in 1960. She died in Stockholm in 1986.

Kasutatud kirjandus

1. Albisetti, James C. 2000. Portia Ante Portas: Women and the Legal Profession in Europe, ca. 1870-1925. *Journal of Social History* 33:4: 825-857.
2. Erne, J. Eesti õigusteadlaste päevad 1922-1940: protokollid. Tallinn: Juura 2008.
3. de Haan, F., Daskalova, K., Loutfi, A. A biographical dictionary of woman`s movements and feminisms Central, Eastern and South Eastern Europe, 19th and 20th Century. Ceu Press 2008.
4. Ilson K. Vera Poska-Grünthal – Eesti esimesi naisõiguslasi. *Rahvuslik Kontakt* (2010) nr 1.
5. Kaup, J. Eluõigus eeldab võitlemist. *Triinu* (1986) nr. 132.
6. Lemberg, A. Kaks mälestuskildu Vera Poska-Grünthalist. *Triinu* (1986) nr. 133.
7. Lindström, L. Album Academicum Universitatis Tartuensis, 1918-1944. 1 = The directory of the student body of the Tartu University in 1918-1944. Tartu 1994.
8. Lindström, L. Album Academicum Universitatis Tartuensis, 1918-1944. 2 = The directory of the student body of the Tartu University in 1918-1944. 2, Tartu Ülikooli 1919-1929 immatrikuleeritud üliõpilased, matriklinumbriid 1-10191. Tartu 1994.
9. Martin, S. E., Jurik, N. C. Doing Justice, Doing Gender. Women in Legal and Criminal Justice Occupations. SAGE Publications 2007.
10. Olev-Miller, A. Arvusid eesti naisüliõpilasist ülikoolis ja üliõpilaskonnas. *Üliõpilasleht* (1927) nr. 5.
11. Poska-Grünthal, V. Elu jätkub võõrsil. Toronto: Estoprint 1985.
12. Poska-Grünthal, V. Jaan Poska tütar jutustab: mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus. Toronto: Orto 1969.
13. Poska-Grünthal, V. Kriminaalõiguslik noortekaitse. Tartu 1942.
14. Poska-Grünthal, V. Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts 1936.
15. Poska-Grünthal, V. Noorsookaitse Saksa ja Eesti õiguse põhjal. Tartu 1943.
16. Poska-Grünthal, V. See oli Eestis 1919-1944. Stockholm: Linkoln Blöm 1975.
17. Poska-Grünthal, V. Tööõiguslik noortekaitse: magistritöö. Tartu 1939.
18. Rezold, J. R. Baltimaa eraseadus. Esimene raamat, Perekonna õigustest ja kohustustest. Tallinn 1898.
19. Schultz, U., Shaw, G. Women in the World`s Legal Professions. Oxford-Portland, Oregon: Hart Publishing 2002.

20. Seeman, S. Esimeste naisüliõpilaste õppimistingimustest Tartu Ülikoolis. Üliõpilasleht (1927) nr. 5.
21. Tamul, S. Eestlannade õpingutest Venemaa kõrgkoolides. Viva academica, vita feminea: artiklite kogumik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 1999.
22. Tamul, S. Naisüliõpilased Tartu ülikooli üliõpilaskonnas 1905-1918. Viva academica, vita feminea: artiklite kogumik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 1999.
23. Uluots, J. Seaduse süünd. Tartu: Ilmamaa 2004.
24. Vahtre, L. Eesti Advokatuuri ajalugu 1919-1994. Tallinn: Ilo 2005.

25. E. W. Tartu ülikooli walitsuse akt. Poska-Grünthal, Wera (arhiivmaterjal).

26. Postimees, 19.10.1930, nr 284, lk 7. (Tartu teated.)

27. Eesti Entsüklopeedia andmebaas (internetis kättesaadav aadressil <http://entsyklopeedia.ee/> (seisuga 08.04.2013)).
28. Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu (TLÜAR-i) väliseesti isikulooline andmebaas (internetis kättesaadav aadressil <http://isik.tlulib.ee/> (seisuga 08.04.2013)).

Kasutatud õigusaktid

1. Ajutine määrus riigi hoolekandekooli kohta (RT 1924,2).
2. Eesti Vabariigi Põhiseadus (RT 1937,71).
3. Eesti Vabariigi Tsiviilseadustik (eelnõu EV Riigivolikogu erikomisjoni 12. märtsi 1940. aasta redaktsioon).
4. Harku koloonia põhikiri (RT 1923,40).
5. Hoolekandeseadus (RT 1925,120/121).
6. Kriminaalkohtupidamise seadustik (RT 1934,89).
7. Kriminaalseadustik (RT 1929,56).
8. Kutseharidusliikude õppeasutiste seadus (RT 1937,53,470).
9. Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus (RT 1931,38).
10. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõttes (RT 1924,68,31; RT 1929,95,634; RT 1936,22,150; RT 1937,101,824).
11. Vangistusseadustik (RT 1931,20).

Lisa 1. Fotomaterjal

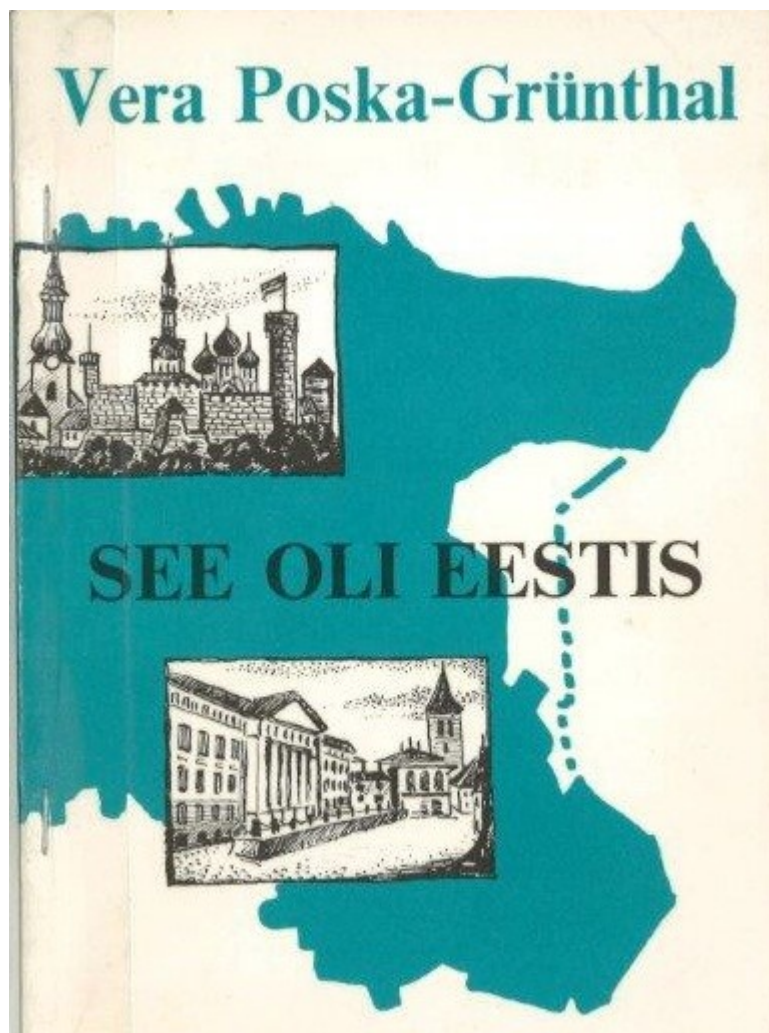
1.1. Vera Poska perekonnaga (tagumine rida, paremalt esimene)

1.2. Vera Poska

1.3. Vera Poska-Grünthal ja Timotheus Grünthal

1.4. Mälestusraamatu „See oli Eestis 1919-1944“ esikaas

1.5. Ajakirja Triinu esikaas (1955, nr. 9)